

Sedat Sur: Katliamlar ve zorunlu göçler tarihinden bir kesit: Qıllıt köyü

Posted on 30/06/2014

Mardin'in Savur ilçesine bağlı -kiliseler yurdu- anlamına gelen Dêrawera bölgesinde bulunan, Hristiyan Mihallemilelere ait Qıllıt köyünün 1915 ile başlayan katliamlar ve zorunlu göçlerle dolu tarihi bu topraklarda Müslüman ve Türk olmayanların maruz kaldıkları zulme dair çarpıcı bir kesit sunuyor.

Bir zamanlar nüfusu, ekonomisi ve kiliseleri ile Dêrawera bölgesinin yaşam merkezi olan Qıllıt köyünün tarihi 1915'in pek gündeme getirilmeyen bir başka trajedisine, Hristiyan Mihallemi katliamına da ışık tutuyor

1915 katliamı ile Qıllıt köyünde başlayan göçler 80 ve 90'lı yıllarda devam etti. Yaşanan göçlerle boşalan köye Müslüman Kürt ve Araplar yerleşti. Köyde şu anda üç Hristiyan Mihallemi aile yaşarken, 80 Arap-Kürt Müslüman aile yaşıyor. Köyde onlarca ev ise halen boş. Mihallemiler kendilerini geniş Arap kavramı içerisinde özgün bir etnik kimlik olarak tanımlıyor. Hristiyan Mihallemiler ise İncil'in dili Süryanice olduğu için Süryani kiliselerine mensup ve özellikle genç kuşaklar kendilerini Süryani olarak görüyor.

Hristiyanlığın üç mezhebine ait üç kilisesi bulunan Qıllıt köyünde Hristiyanlar yeterli sayıda olmadığı için toplu ibadetler yapılamıyor. Müslümanlar ise köye yerleştikten sonra köyün içine yaptırdıkları cami de ibadetlerini yerine getiriyor.

Göç edenlerin Amerika ve Avrupa'nın değişik ülkelerine dağıldığını belirten, köydeki az sayıda Hristiyan Mihallemiden biri olan Sami Dal, geri dönüş için henüz yeterli güven ortamının sağlanamadığını düşünüyor. Halen inançlarına yönelik olarak ön yargı ve

baskılara maruz kaldıklarını söyleyen Dal, herkesi birbirine saygı duymaya davet ediyor.

“BİNLERCE YILLIK KÖY”

Qıllıt köyünün ne zaman kurulduğu hakkında bilgi verebilir misiniz?

Qıllıt köyünün kuruluşu iki bin yıldan fazla bir zamana uzanıyor . M.Ö kurulan bir köy. Hatta burada bulunan doğal mağaralar burada ilk yerleşik insanların daha sonra köy yaşamına geçerken bu bölgede kurdukları köylerden birinin Qıllıt olabileceği konusunda bizlere ipucu da sunuyor. Bu anlamda köyümüzün kuruluşu binlerce yıl öncesine dayanıyor.

Semavi dinler öncesinde başka inançlar da yaşanmış mıdır?

Semavi dinler öncesinde pagan (çok tanrılı) inancında yaşandığı bir yer olduğunu düşünüyoruz. Bu köye ve bölgeye dışarıdan göç olmamıştır. Burada yaşayan insanlara çok değişik inanç sistemlerini yaşaya gelmişlerdir. Hristiyanlık öncesinde pagan (çok tanrılı) inançlarda yaşanmıştır.

“BÖLGENİN TİCARET MERKEZİ”

Qıllıt köyü ekonomik olarak bölgede nasıl bir öneme sahip?

Köyümüz aynı zamanda dönemin ticaret merkeziydi. Çok önemli bir çarşısı vardı. Köy her türlü sebze ve meyvenin yetiştirildiği, un değirmenlerinin bulunduğu ve tüm civar köylerden insanların gelerek ihtiyaçlarını karşıladığı önemli bir pazar alanıydı. Köyümüz Ahmediyê köyü (Başkavak) yolundan başlayarak Dicle Nehrine kadar uzanan Dêrewera bölgesinin Pazar ve ticaret merkeziydi. Köyümüz önemli bir demircilik merkeziydi. Yörenin bütün

demircilik işleri bu köyde yapılırdı. Bakır, kumaş, gümüş o dönemde hayatın bütün temel ihtiyaçları burada karşılanırdı, yine şarap üreticiliği yapılırdı. Köyümüzde halen şarap üreten bir fabrika mevcut. Köyümüzün çarşısı 70’li yıllara kadar da bölgenin en aktif çarşısıydı.

“MİMARİ REFAH VE UYGARLIĞI YANSITIYOR”

Köyünüzün mimarisi hakkında bilgi verebilir misiniz?

Köyümüz feodal dönemde, çok sayıda nüfusu, ticari, politik ve sosyal ilişkileri olan bir köy. Köyün mimari yapısı da köyün uygarlık ve refah seviyesini yansıtıyor. Köydeki evlerin özellikle harçsız olarak tutturulan bahçe duvarları, nakış ve oymalar dikkat çekiyor. En eski, nakış ve oymaya uygun Savur ve Midyat taşından yapılan evler Qıllıt köyünün ekonomik refah ve uygarlık düzeyini gösteriyor.

“ÜÇ MEZHEBİN KİLİSESİ BİR ARADA”

Köyünüzde çok sayıda kilise var. Bu kiliseler hangi dönemlerde inşa edilmiş?

Qıllıt’da 1700 yıllık Ortodoks Kilisesi, 500 yıllık Katolik kilisesi ve 150 yıllık Protestan kilisesi bulunuyor. Köyde bulunan iki kilise Roma ve Bizans döneminde inşa edilmiş.. Yakın akrabalarımız olanlarında içerisinde yer aldığı köylülerimizin bir kısmı 150 yıl önce Protestanlığı seçerek kendi kiliselerini inşa ettiler. Köy de Hristiyanlığın üç ayrı mezhebi barış içinde bir arada yüzlerce yıl yaşadı

VADİDE YANKILANAN SES: WAWEYLÊ

Peki bu bir arada barış içerisinde yaşam ne zamana kadar sürüyor?

1915 Ermeni soykırımı ile birlikte o dönem bir köy için hayli büyük bir nüfusa tekabül eden 300 haneli köyümüz de katliamdan geçti. Katliamın ardından köyümüz yirmi yıl boyunca boş kaldı. O dönemde yüzlerce kişi katledildi, canlarını kurtarabilenler ise buralardan Amerika ve Avrupa ülkelerine göç etti. Büyüklerimiz Qıllt köyünden yüzlerce Hristiyan Mihallemi'nin 1915 katliamı sırasında katledildiğini bizlere anlatıyor. Köyümüzün yakınlarında bulunan Waweylê Vadisi'ne götürülen yüzlerce Hristiyan Mihallemi burada katlediliyor. Vadi, bu katliamdan sonra felaket anında yakılan ve orada katledilenlerin o sırada yaktığı bir ağıt olan Waweylê ismi ile anılıyor. Büyüklerimiz o gün o vadiye yankılanan Waweylê sesinin hala kulaklarında yankılandığını anlatıyorlardı.

“KATLIAMDAN KURTULANLAR YENİDEN HAYAT KURUYOR”

Katliamdan yirmi yıl sonra köye kimler döndü?

Katliamdan kurtulan çocuk yaştaki yaklaşık yirmi kişi Savur'un Arap beylerinden olan Vehbi Bey tarafından korumaya alınarak yirmi yıl kadar Vehbi beyin yanında yaşıyorlar. 300 hanelik köyden yalnızca 30-40 kişi kurtuluyor. Vehbi efendinin koruduğu Hristiyan Mihallemiler daha sonra evlilik çağına gelince evlendirilerek köye geri gönderiliyorlar. Onların dışında köy boş olduğu zamanlarda Sünni Araplar gelerek köye yerleşiyorlar, Mihallemi Hristiyanlar köye döndüklerinde onlarla birlikte yaşıyorlar. Köy de yeniden bir hayat başlıyor.

“YENİDEN GÖÇ BAŞLIYOR”

Bu hayat ne zamana kadar sürüyor?

Bu hayat 1960’lı yıllara kadar böyle devam ediyor. Kıbrıs harekatı sırasında yine köye yönelik bir katliam girişimi yaşanıyor. Kıbrıs’ta Müslümanlar katlediliyor propagandası yapılarak köye saldırı yapılmak isteniyor ancak yine o dönemde Savur’un ileri gelen beylerinden Ahmet Efendi’nin devreye girmesi ile katliam engelleniyor. Ancak bundan etkilenen köylüler tekrardan göç yollarına düşüyor. Tabi göçün tek nedeni bu değil, baskılar her dönemde devam ediyor. 70’li yıllardan başlayan göçler 2000’li yıllara kadar devam ediyor. 80’li yıllardan itibaren devlet baskıları arttırıyor, daha sonra 90’lı yıllar zaten artık köyümüzden bile çıkamadığımız bir dönemdi. 2000’li yıllara doğru artık köyün tamamına yakını boşalıyor sadece iki Hristiyan Mihallemi aile kalmaya devam ediyor.

“DÖNÜŞ İÇİN GÜVEN ORTAMI YOK”

Peki bundan sonra neler yaşanıyor?

Bu yıllardan sonra boşalan köyümüze Sünni Kürtler de yerleşmeye başladılar. Şu anda köyde sayısal olarak bizden daha fazla bir nüfusa sahipler. Köye 80’li yıllarda gelen Sünni Kürtler ve Araplar tarafından cami yaptırılıyor. Şu anda köyümüzde bir de cami bulunuyor. İki aile de zaman içerisinde yapılan evliliklerle üç aile oluyor. Şu anda köyde üç Hristiyan Mihallemi aileden oluşan sadece 17 kişi var. Müslüman Arap ve Kürtler ise toplam 80 aile. Köyün onlarca evi ise halen bomboş.

Köye dönüş konusunda göç edenlerin bir isteği var mı?

Tabi ki istiyorlar ama köye henüz temelli dönüş yok.Son yıllarda savaş ve çatışmaların

durmasıyla köye yazları gelerek kalan aileler var. Onun dışında henüz kesin dönüş yapabilecekleri bir güven ortamı hissetmiyorlar.

“DEVLET DESTEĞİ YOK”

Kilisenizde ibadetinizi yapabiliyor musunuz?

Mor Aziz Yuhannu Süryani Ortodoks Kilisesinde yılda birkaç defa ibadet yapıyoruz. Köyde zaten Ortodoks Hristiyanlar dışında yaşayan kimse yok. Din görevlisi olmadığı için toplu ibadetlerimiz yapamıyoruz. Din görevlisi yeterli sayıda olmadığımız için bulunmuyor. Kiliseye genelde ben bakıyorum.

Kilisenizin ihtiyaçları nasıl karşılanıyor, devlet desteği alıyor musunuz?

Kilisenin su, elektrik ve diğer ihtiyaçları kiliseye ait olan araziden ve bağış kutularımızdan sağlanan gelirlerle karşılanıyor. Devletin herhangi bir desteği yok, devletin inanç ve kültür değeri olarak görmesi ve gereken desteği sağlaması gerekiyor.

“ÖNYARGILAR DEVAM EDİYOR”

Son olarak neler söylemek istersiniz?

Çevre köylerle ilişkilerimizde inancımızla ilgili sıkıntılar yaşıyoruz. İnancımız hakkında ön yargılı yaklaşımlar oluyor. Bunun olmamasını istiyoruz. Halklar ve inançlar arasında hoşgörü istiyoruz.

Kaynak: firatnews.com

